

Nr 849

Av herr **Sjönell m. fl.**, *angående kapitalförsörjningen för mindre och medelstora företag.*

(Lika lydande med motion nr 666 i Första kammaren)

I jämförelse med storföretagen arbetar i regel de mindre och medelstora företagen med ett mycket litet kapital. Förhållandet har sällan sin orsak i lönsamhetsskillnader utan är betingat av olika förutsättningar att hålla kvar intjänade medel i företaget och att erhålla tillskott från ägarna. I det mindre företaget ställs i allmänhet stora anspråk på uttag för ägarnas räkning, eftersom dessa för sin utkomst är beroende av företaget. Samtidigt har de hela sitt kapital bundet i företaget och kan inte ge nya tillskott. Företagets eget kapital kan därför i allmänhet inte ökas annat än genom att intjänade medel hålls kvar i företaget. Också skattesystemet har i sin nuvarande utformning ogynnsamma verkningar för de mindre företagen, inte minst vid generationsskiftena.

Dessa företags situation försämras därjämte av att de saknar tillgång till flera av de finansieringskällor genom vilka större företag kan anskaffa långfristiga krediter. Förutom att det lilla företaget inte har tillgång till aktie- och obligationsmarknaden, vilken ett företag inte kan utnyttja förrän det uppnår en betydande storlek, har det i regel sämre tillgång till utländskt kapital och en dålig förhandlingsposition vid uppgörelser om varukrediter.

De mindre företagens finansieringsbehov måste därigenom till större del täckas med kortfristiga, och därmed förhållandevis dyra, krediter. Känsligheten för åtstramningar på kreditmarknaden och för räntehöjningar blir därmed mycket stor och kan snabbt leda till en ohållbar situation för företaget. Samtidigt blir expansionsmöjligheterna starkt begränsade.

En följd av dessa förhållanden har blivit att ägarna till ett stort antal företag av familjeföretagstyp under senare år har tvingats välja mellan en begränsad expansionstakt i sitt företag och överlåtelse av hela företaget till finansiellt starkare intressenter. Ett stort antal överlåtelser har skett till nybildade och äldre investmentbolag med nära anknytning till affärsbankerna. Också andra storföretag, i stor utsträckning sådana som avvecklat äldre rörelsegrenar och därmed frigjort finansiella resurser, har uppträtt som köpare. Speciellt har de s. k. utvecklingsbolagens köp av företag uppmärksamats. Under 1960-talet har ett tiotal sådana företag bildats. Bolagsbildningarna har skett med stöd av de privata affärsbankerna, och bolagen kan således betecknas som bankerna »närstående». Numera har med endast ett par

undantag samtliga privata affärsbanker samarbete med sådana företag. Utvecklingsbolagen har koncentrerat sig på att köpa upp fåmansägda företag och beräknas hittills ha »räddat» ett hundratal företag, varav åtskilliga av betydande storlek. Också bankernas äldre närstående investmentbolag har i betydande utsträckning förvärvat majoritetsposter i expansiva familjeföretag. På detta sätt har också ett antal mycket stora företag fått starka anknytningar till de privata affärsbankerna.

Denna utveckling är allvarlig eftersom den leder till en betydande maktkoncentration inom näringslivet utan att detta är motiverat av lönsamhets-skäl. De företag som har köpts upp av utvecklings- och investmentbolagen har genomgående haft god lönsamhet och goda framtidsutsikter men har inte haft möjlighet att på egen hand klara finansieringen av sin expansion med nuvarande förhållanden på kapitalmarknaden. Oftast har företagen efter förvärvet fortsatt sin verksamhet med oförändrad organisation, ibland under den gamla företagsledningen. Motiven på köparsidan tycks således i första hand ha varit att få komplement till bolagets tidigare företagsinnehav och inte att få möjligheter att genomföra branschrationaliserande åtgärder. Bland de uppköpta företagen ingår såväl industriföretag som handelsföretag.

Enligt vår mening måste särskilda åtgärder vidtas för att för de mindre och medelstora företagen skapa motsvarande möjligheter att anskaffa långfristigt och riskvilligt kapital, som står större företag till buds genom aktie- och obligationsmarknaderna. Detta kan ske genom att bilda ett särskilt emissionsinstitut.

Institutet bör verka som ett komplement till redan existerande kreditinrättningar. I likhet med AB Industrikredit och AB Företagskredit bör det **skapas i samverkan** mellan staten och det privata näringslivet. Staten och affärsbankerna får sålunda förutsättas gemensamt tillskjuta grundkapitalet. Försäljning av andelar till allmänheten bör också kunna övervägas, varigenom institutet på samma sätt som de under senare år tillkomna större aktiefonderna skulle bidra till en effektivare uppsamling av riskvilligt kapital bland allmänheten. Den övervägande delen av kapitalet måste emellertid anskaffas genom egen upplåning på obligationsmarknaden eller på annat sätt. Genom det föreslagna förfarandet skulle de mindre företagen bl. a. få tillgång till AP-fondernas medel på ett smidigare och effektivare sätt än vad som nu är fallet.

Institutet bör kunna lämna krediter till företag såväl i form av långfristiga reverslån som aktieteckning och förlagslån. Rätten att teckna aktier bör dock vara ovillkorligt begränsad till minoritetsposter. För att möjliggöra motsvarande kreditgivning med förhållandevis hög risk till företag med annan företagsform än aktiebolag bör institutets verksamhet regleras genom särskild lagstiftning.

Med stöd av vad som ovan anförts hemställas,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning och förslag om inrättandet av ett emissionsinstitut, avsett att tillhandahålla riskvilligt kapital till mindre och medelstora företag, som inte själva har tillgång till aktie- och obligationsmarknaden.

Stockholm den 26 januari 1968

Bengt Sjönell (cp)

Torsten Gustafsson (cp)
i Stenkyrka

David Gomer (cp)
